

สัมพันธภาพกับคุณภาพชีวิตของคู่สมรส

Marital Relationship and Quality of Life

เอมอร (มณีวัฒนา) จารุงรังสี

Aim-on (Maneeewattana) Charurangsri

บทคัดย่อ

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพของคู่สมรส และความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพกับคุณภาพชีวิตของคู่สมรส โดยศึกษาคู่สมรสที่อยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 383 คู่ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ทางสถิติด้วยค่าร้อยละ การวิเคราะห์จำแนกและถดถอยพหุด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ พบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับรายได้ของครอบครัว และอาชีพราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ หรือบริษัทเอกชน ของสามีและภรรยา อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แต่มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับอาชีพค้าขาย หรือธุรกิจส่วนตัว ช่างเทคนิค หรือรับจ้าง จำนวนบุตร ช่วงอายุที่ต่างกันของคู่สมรส และระยะเวลาสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่ช่วงต่างกันทางการศึกษาของคู่สมรสมีความสัมพันธ์เชิงลบ แต่อายุแรกสมรสของสามีและภรรยามีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองกรณี และยังพบว่า สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับคุณภาพชีวิตของคู่สมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ABSTRACT

The factors affecting marital relationship and the relation between the relationship and quality of life of 383 couples in Bangkok Metropolis were studied. The couples understudy were randomly selected by multi-stage sampling technique. The data were collected using questionnaires and statistically analyzed by percentage, multiple classification and regression analyses using SPSS/PC⁺ program. The finding revealed the couples' relationship was positively correlated with the family income and there careers in the government and semi-government, or private sectors at .05 statistical significant levels respectively, but the negative correlations were found among couples' whose careers were shopkeepers, technicians or employees, as well as number of children, and, couples' age difference and marital duration at .05 statistical significant levels respectively. The .05 non- statistical significant level was found in either case of the negative correlation with the education difference or positive correlation with age at marriage of couples. Moreover, the couples' relationship was found to have positive correlation with the couples' quality of life at .01 statistical significant levels.

คำนำ

การสมรสเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การก่อตั้งครอบครัว เป็นแนวทางให้บุคคลในครอบครัวได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้นเมื่อครอบครัวมีปัญหา และไม่ว่าจะแก้ปัญหาอย่างไร ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด ตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ฯลฯ จากงานวิจัยมากมายได้ผลสรุปและเชื่อว่า ปัจจัยที่อันตรายที่สุดหาใช่การขาดบิดามารดาไม่ แต่สิ่งที่เลวร้ายกว่านั้น คือ สัมพันธภาพที่เลวร้ายและน่ากลัวของบิดามารดา การที่บิดามารดาทะเลาะกันจะทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงในบุคลิกภาพของเด็กในครอบครัว และมีหลายกรณีที่ความขัดแย้งนี้ได้นำไปสู่พฤติกรรมที่ผิดปกติ และต่อต้านสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศ (อ้างโดยดวงเดือน และงามตา, 2536) เกี่ยวกับความขัดแย้งในครอบครัวที่ส่งผลต่อเด็ก โดยงานวิจัยในตอนต้นพบว่า เยาวชนที่มีปัญหาทางจิตแลพฤติกรรมนั้นส่วนใหญ่มาจากครอบครัวที่มีพร้อมทั้งบิดามารดา มากกว่ามาจากครอบครัวที่แตกแยก และงานวิจัยในช่วงหลังได้พบอย่างชัดเจนว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่ขาดบิดา หรือขาดมารดาอย่างใดอย่างหนึ่งกลับมีคุณภาพสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีทั้งบิดามารดาอยู่พร้อมแต่มีความขัดแย้งระหว่างบิดามารดากันเอง ในปัจจุบัน พบว่าเยาวชนไทยกำลังอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหา ทั้งส่วนบุคคลและต่อสังคม อันเนื่องมาจากเยาวชนเหล่านี้อยู่ในครอบครัวที่มีลักษณะไม่สมบูรณ์บางประการ เช่น ครอบครัวแตกแยก ซึ่งหมายถึง การขาดบิดามารดาหรือทั้งสองฝ่าย ครอบครัวเครียด คือครอบครัวที่บิดามารดามีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการแตกแยก เช่น ทะเลาะเบาะแว้ง ทำตัวเหินห่าง ไม่รับผิดชอบดูแลเด็ก เหล่านี้ส่งผลให้คุณภาพประชากรไม่มี และกลายเป็นปัญหาสังคมในที่สุด (ดวงเดือนและงามตา, 2536)

อาจกล่าวได้ว่า หากคู่สมรสมีสัมพันธภาพและคุณภาพที่ดีแล้วก็จะส่งผลให้สมาชิกอื่นๆ ในครอบครัวมีคุณภาพด้วย ในขณะที่เด็ก ๆ ที่เติบโตจากครอบครัวที่มีปัญหา และมีพฤติกรรมที่ผิดปกติก็เท่ากับว่า สังคมได้เพิ่มบุคคลที่ไร้คุณภาพมากยิ่งขึ้น เมื่อเด็กเหล่านี้ถึงเวลาที่จะสร้างครอบครัวของตัวเองบุคคลเหล่านี้ก็จะไม่สามารถสร้างคุณภาพชีวิตของครอบครัวตนเองได้ ในที่สุดก็ตกเข้าสู่วัฏจักรครอบครัวสลาย พร้อมๆ กับเพิ่มผลผลิตที่เป็นปัญหาให้กับสังคมอีกด้วย สัมพันธภาพของคู่สมรส จึงเป็นสิ่งที่บ่งชี้ถึงความสุขในชีวิตครอบครัว สัมพันธภาพที่ประสบความสำเร็จจะทำให้สภาพของความเป็นบิดามารดา และชีวิตครอบครัวประสบความสำเร็จด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อสัมพันธภาพของคู่สมรส
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพกับคุณภาพชีวิตของคู่สมรส

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ คู่สมรสที่ยังอยู่ด้วยกันในกรุงเทพมหานคร จำนวน 383 คู่ ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน
2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

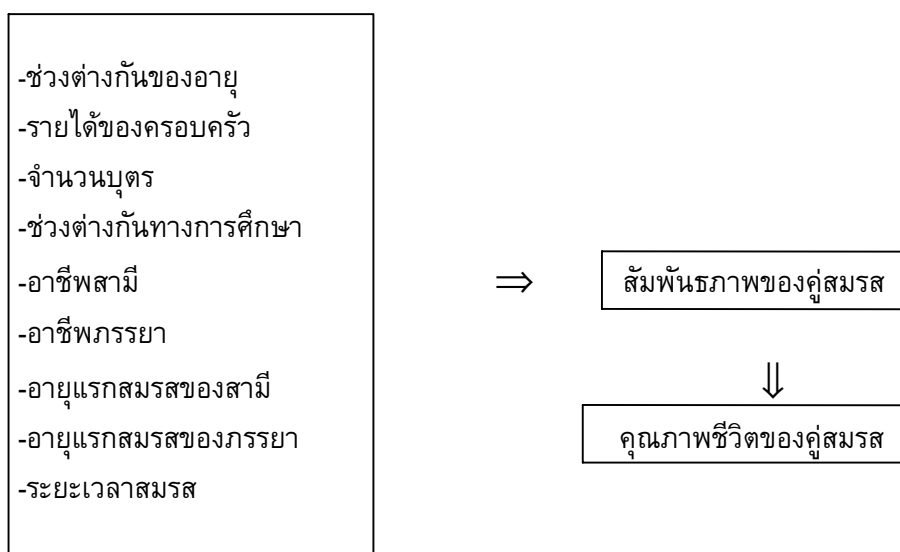
- ช่วงต่างกันระหว่างอายุของคู่สมรส
- รายได้ของครอบครัว
- จำนวนบุตร
- ช่วงต่างกันทางการศึกษาของคู่สมรส

สาขาเกษตรศาสตร์

- อาชีพของสามี
- อาชีพของภรรยา
- อายุแรกสมรสของสามี
- อายุแรกสมรสของภรรยา
- ระยะเวลาสมรส
- สัมพันธภาพของกลุ่มสมรส

ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส

กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์

ช่วงต่างกันระหว่างอายุของกลุ่มสมรส หมายถึง ช่วงห่างระหว่างอายุของสามีและภรรยา

รายได้ของครอบครัว หมายถึง เงินได้ของสามีและภรรยารวมกันในแต่ละเดือน

จำนวนบุตร หมายถึง จำนวนบุตรทั้งหมดในปัจจุบันของกลุ่มสมรส

ช่วงต่างกันทางการศึกษาของกลุ่มสมรส หมายถึง ระดับการศึกษาของสามีและภรรยาที่แตกต่างกัน

อาชีพของสามี หมายถึง สถานภาพด้านอาชีพของสามี ที่ประกอบอยู่ในปัจจุบัน

อาชีพของภรรยา หมายถึง สถานภาพด้านอาชีพของภรรยา ที่ประกอบอยู่ในปัจจุบัน

อายุแรกสมรสของสามี หมายถึง อายุเมื่อเริ่มชีวิตสมรสของสามีกับคู่สมรสคนปัจจุบัน

อายุแรกสมรสของภรรยา หมายถึง อายุเมื่อเริ่มชีวิตสมรสของภรรยาปัจจุบัน

ระยะเวลาสมรส หมายถึง จำนวนปีที่สามี / ภรรยาแต่งงานกับคู่สมรสคนปัจจุบัน

สัมพันธภาพของคู่สมรส หมายถึง ปริมาณการรับรู้และแสดงออกถึงความผูกพันที่สามีและภรรยามีต่อกันในด้านต่างๆ คือ การสนับสนุนทางอารมณ์ ได้แก่ การให้ความรัก ให้ความยกย่อง ไว้วางใจ ฯ การสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ของขวัญ หรือทรัพย์สินในโอกาสต่างๆ การแบ่งปันเวลา และแรงงานซึ่งกันและกัน และการสื่อสารระหว่างคู่สมรส

คุณภาพชีวิตสมรส หมายถึง การรับรู้ของบุคคลถึงความพึงพอใจที่ได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการในทุกด้านจากความสัมพันธ์ของการสมรส

อุปกรณ์

แบบสอบถาม อุปกรณ์ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามสัมพันธภาพของคู่สมรส และ แบบสอบถามคุณภาพชีวิตสมรส ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสัมพันธภาพของคู่สมรส จำนวน 20 ข้อ แบบประเมินค่า 6 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามคุณภาพชีวิตสมรส จำนวน 25 ข้อ แบบประเมินค่า 6 ระดับ

วิธีการ

ประชากร คู่สมรสที่อาศัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,227,206 คู่ ในปี พ.ศ.2536

กลุ่มประชากร มีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) จากสมุดโทรศัพท์จำนวน 400 คู่ และได้รับแบบสอบถามคืน 383 คู่

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของคู่สมรสที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกตามลักษณะประชากร	ร้อยละ
ช่วงต่างกันของอายุของคู่สมรส	
0 - 2 ปี	51.2
3 - 5 ปี	27.1
6 ปีขึ้นไป	21.7
รายได้ของครอบครัว : เดือน	
ต่ำกว่า 12,000 บาท	13.3
12,000 – 23,999 บาท	29.0

สาขาเกษตรศาสตร์

สูงกว่า 24,000 บาท	57.7	
จำนวนบุตร		
ไม่มีบุตรเลย	17.3	
1 – 2 คน	66.8	
3 คนขึ้นไป	15.9	
ช่วงต่างกันทางการศึกษา		
ไม่แตกต่าง	61.1	
ต่างกันน้อย	30.0	
ต่างกันมาก	8.9	
อาชีพ	ภรรยา	สามี
ราชการ	31.1	25.3
รัฐวิสาหกิจ/เอกชน	34.2	41.8
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	9.9	14.6
ช่างเทคนิค/รับจ้าง	7.3	16.7
แม่บ้าน /อื่นๆ	17.5	1.6
อายุแรกสมรส	ภรรยา	สามี
ต่ำกว่า 23 ปี	23.0	7.8
23 – 29 ปี	63.4	53.0
30 ปีขึ้นไป	13.6	39.2
ระยะเวลาสมรส		
1 – 5 ปี	31.1	
6 – 10 ปี	22.7	
11 ปีขึ้นไป	46.2	

ตารางที่ 2 ระดับสัมพันธภาพของคู่สมรส

สัมพันธภาพของคู่สมรส	ร้อยละ
ต่ำ	0.8
ปานกลาง	46.7
สูง	52.5

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส

คุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส	ร้อยละ
ต่ำ	1.3
ปานกลาง	30.8
สูง	67.9

จากข้อมูลพื้นฐานพบว่า ช่วงอายุของกลุ่มสมรสส่วนใหญ่คือ 0-2 ปี มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนสูงกว่า 24,000 บาท มีบุตร 1-2 คน มีการศึกษาในระดับเดียวกัน ทั้งสามีและภรรยาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรัฐวิสาหกิจ/เอกชน มีอายุเมื่อแรกสมรส 23-29 ปี และมีระยะเวลาสมรส 11 ปีขึ้นไป

เมื่อศึกษาสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสพบว่าร้อยละ 52.5 ของกลุ่มตัวอย่างมีสัมพันธภาพในระดับสูง ในขณะที่ร้อยละ 46.7 มีสัมพันธภาพในระดับปานกลาง และมีเพียงร้อยละ 0.8 เท่านั้นที่มีสัมพันธภาพในระดับต่ำ (ตารางที่ 2) ในขณะเดียวกันเมื่อศึกษาในส่วนของระดับคุณภาพชีวิต (ตารางที่ 3) พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 67.9 มีคุณภาพชีวิตในระดับปานกลางร้อยละ 30.8 และมีคุณภาพชีวิตในระดับต่ำเพียงร้อยละ 1.3

เมื่อศึกษาสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสและคุณภาพชีวิตพบว่ามีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่สามีและภรรยามีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอกับความเป็นอยู่ในครอบครัว มีจำนวนบุตรที่ไม่มากเกินไปสามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง มีสัมพันธภาพอันดีกับคู่สมรส ทำให้เกิดความสุขและพึงพอใจ ประกอบได้รับการตอบสนองทั้งความต้องการทางร่างกายและจิตใจอย่างเหมาะสมกับความต้องการจึงนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรส

สรุป

1. จำนวนบุตรจะมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
2. อาชีพของสามีด้าน รับราชการ รัฐวิสาหกิจ / เอกชนจะมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรส ในขณะที่ อาชีพค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว หรือช่างเทคนิค / รับจ้างจะมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับ สัมพันธภาพของกลุ่มสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. อาชีพของภรรยาด้าน รับราชการ รัฐวิสาหกิจ / เอกชนจะมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสในขณะที่ อาชีพค้าขาย / ธุรกิจส่วนตัว ช่างเทคนิค / รับจ้าง หรือแม่บ้านจะมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. ช่วงต่างกันระหว่างอายุของกลุ่มสมรส จะมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
5. รายได้ของครอบครัวจะมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรสอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ช่วงต่างกันทางการศึกษาของกลุ่มสมรรถนะจะมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรรถนะอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
7. อายุแรกสมรสของสามีจะมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรรถนะอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
8. อายุแรกสมรสของภรรยาจะมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรรถนะอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
9. ระยะเวลาสมรสจะมีความสัมพันธ์เชิงลบ กับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรรถนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
10. สัมพันธภาพของกลุ่มสมรรถนะจะมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรรถนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระดับสัมพันธภาพของกลุ่มสมรรถนะสามารถอธิบายระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มสมรรถนะได้ร้อยละ 76.97

เอกสารอ้างอิง

- เกษม ตันติผลาชีวะ และกุลยา ตันติผลาชีวะ. 2537. สุขภาพจิตในครอบครัว ใน การพัฒนาครอบครัว. กรุงเทพฯ, อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. 207-240.
- จันทิรา บัณฑิตพร และอมรรกุล อินโชนานนท์. 2537. การสื่อสารในครอบครัว ใน วารสารสถาบันสุขภาพจิต. 3 (2): 9-18.
- ดวงเดือน พันธมนาวิน และงามตา วณิชทานนท์. 2536. ลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสถานะเสี่ยงในครอบครัว และทางป้องกัน. รายงานการวิจัย. สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, กรุงเทพฯ. 400 น.
- Buscaglia, M.A. 1982. Living, Loving and Learning. New York: Fawcett Columbine.